

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

636

TEHAMA

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2004

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A** na **B**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **manne (4)** kutoka sehemu **B**.
3. Zingatia maelekezo ya kila swali.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

1. Eleza dhana ya uenezaji taarifa na taja njia nne za uenezaji taarifa katika TEHAMA.

Uenezaji taarifa ni mchakato wa kusambaza ujumbe kutoka chanzo kwenda kwa walengwa kwa kutumia njia mbalimbali ili kuhakikisha taarifa inafika kwa wakati, kwa usahihi, na kwa lengo lililokusudiwa. Katika TEHAMA, uenezaji taarifa unahusisha matumizi ya mifumo ya kidijitali inayowezesha mawasiliano ya haraka na kwa ufanisi.

Njia ya kwanza ya uenezaji taarifa katika TEHAMA ni barua pepe, ambayo hutumiwa kutuma ujumbe rasmi na nyaraka muhimu kwa watu wengi kwa haraka.

Njia ya pili ni mitandao ya kijamii, ambayo hutumika kusambaza taarifa kwa kundi kubwa la watu ndani ya muda mfupi kwa kutumia majukwaa kama WhatsApp, Facebook, au Instagram.

Njia ya tatu ni tovuti na blogu, ambazo hutumiwa kuhifadhi na kuchapisha taarifa ambazo watu wanaweza kuzisoma wakati wowote wanapozitembelea.

Njia ya nne ni ujumbe mfupi wa maandishi kupitia simu, unaotumika kutoa taarifa za haraka kama matangazo au ukumbusho.

2. Onesha matumizi manne ya vifaa vya mawasiliano katika shughuli za kila siku za shule.

Vifaa vya mawasiliano hutumika kuwasiliana kati ya walimu na wanafunzi kuhusu ratiba za masomo, majaribio, au matangazo ya haraka ili kuhakikisha shughuli zinaenda vizuri.

Vifaa hivi hutumika kwa kufundishia kupitia vifaa kama projektor na kompyuta vinavyowezesha mwalimu kuonyesha maudhui kwa njia ya kuona na kusikia.

Vinawezesha uwasilishaji wa ripoti na taarifa muhimu za shule kama matokeo ya wanafunzi, taarifa za kifedha, na mipango ya shule.

Vinawezesha mawasiliano kati ya uongozi wa shule na wazazi ili kufikisha taarifa kuhusu maendeleo ya mtoto, nidhamu, au mikutano muhimu.

3. Taja na eleza hatua tano za kuandaa somo la TEHAMA lenye matumizi ya Kompyuta.

Hatua ya kwanza ni kutambua malengo ya somo, ambapo mwalimu huamua ujuzi au maarifa ambayo mwanafunzi anatakiwa kupata baada ya somo.

Hatua ya pili ni kuchagua programu au zana ya Kompyuta inayofaa kufundishia, kwa kuzingatia aina ya kazi au somo linalotolewa.

Hatua ya tatu ni kutayarisha vifaa na nyenzo kama picha, vielelezo, au mafaili ya mazoezi yatakayotumika wakati wa somo.

Hatua ya nne ni kupanga mtiririko wa shughuli za somo, kuanzia utangulizi, ufundishaji mkuu, mazoezi, mpaka hitimisho.

Hatua ya tano ni kufanya majaribio ya somo kabla ya kufundisha ili kuhakikisha kompyuta, programu, na vifaa vingine vinafanya kazi ipasavyo.

4. Eleza maana ya hati tarishi na taja matumizi yake matatu kwa mwanafunzi.

Hati tarishi ni taarifa zilizoandikwa au kurekodiwa ambazo zinaweza kubadilishwa, kuhifadhiwa, au kuchakatwa kwa kutumia kompyuta. Hati hii inaweza kuwa maandishi, jedwali, picha, au mchanganyiko wa maudhui mbalimbali.

Mwanafunzi hutumia hati tarishi kuandika kazi za darasani kama insha, ripoti, na majibu ya maswali.

Mwanafunzi hutumia hati tarishi kuhifadhi kumbukumbu za masomo na nyaraka muhimu kwa matumizi ya baadaye.

Mwanafunzi anaweza kutumia hati tarishi kuwasilisha kazi kwa mwalimu kupitia njia za mtandaoni kwa urahisi na haraka.

5. Bainisha mambo manne yanayoweza kusababisha taarifa kupotoshwa mtandaoni.

Taarifa hupotoshwa mtandaoni kutokana na watu kusambaza habari bila kuhakiki ukweli wake, jambo linalopelekea kusambaa kwa habari zisizo sahihi.

Matumizi ya mitandao ya kijamii kwa malengo ya kutafuta umaarufu huchochea baadhi ya watu kughushi taarifa ili kuvutia watazamaji.

Uwepo wa tovuti au akaunti feki zinazoundwa kwa makusudi ili kupotosha umma husababisha upotoshaji wa taarifa.

Ukosefu wa uelewa wa TEHAMA miongoni mwa watumiaji husababisha watu kusambaza taarifa kwa bahati mbaya bila kutambua kama ni sahihi au la.

6. (a) Eleza maana ya programu jalizi.

Programu jalizi ni programu ndogo inayosanikishwa ili kuongeza uwezo au kuboresha utendaji wa programu kuu, kama kuongezea vipengele vipya au kuboresha kazi fulani ndani ya mfumo.

(b) Toa mifano minne ya programu jalizi zinazofaa kwa wanafunzi.

Programu ya kwanza ni Grammarly, ambayo husaidia wanafunzi kusahihisha makosa ya lugha wakati wa kuandika.

Programu ya pili ni AdBlocker, inayolinda mwanafunzi dhidi ya matangazo mengi yanayoweza kuvuruga wakati wa kujifunza mtandaoni.

Programu ya tatu ni Google Translate, inayowasaidia wanafunzi kufasiri maandishi kutoka lugha moja kwenda nyingine.

Programu ya nne ni PDF Reader Extension, inayoweza kusoma na kuhariri hati za PDF bila matatizo.

7. Taja faida nne za kutumia simu za mkononi katika elimu.

Simu za mkononi husaidia wanafunzi kupata taarifa za kielimu haraka kupitia mtandao.

Simu hutumika kama chombo cha kujifunza kupitia programu za elimu kama kamusi, mazoezi ya maswali, na video za kufundishia.

Simu hurahisisha mawasiliano kati ya wanafunzi na walimu kuhusu maswali, kazi, na taarifa za masomo.

Simu huwezesha mwanafunzi kurekodi mihadhara au kusoma hati za kijitabu katika muda wowote.

8. (a) Eleza dhana ya usindikaji wa taarifa.

Usindikaji wa taarifa ni mchakato wa kubadilisha taarifa ghafi kuwa taarifa iliyokamilika na yenye maana kwa kutumia hatua za uchambuzi, upangaji, na utoaji wa matokeo.

(b) Taja hatua tatu za mchakato wa usindikaji wa taarifa.

Hatua ya kwanza ni uingizaji wa taarifa, ambapo taarifa ghafi huingizwa kwenye mfumo.

Hatua ya pili ni uchakataji wa taarifa, ambapo taarifa hubadilishwa na kupangwa ili kutoa maana.

Hatua ya tatu ni utoaji wa matokeo, ambapo taarifa iliyosindikwa hutolewa katika mfumo unaoweza kutumiwa na mtumiaji.

9. Eleza changamoto nne zinazoweza kuathiri utendaji wa Kompyuta wakati wa ufundishaji.

Kompyuta inaweza kuathiriwa na virusi vinavyopunguza kasi ya mfumo na kufanya programu kushindwa kufanya kazi vizuri.

Upungufu wa nafasi ya kuhifadhi data unaweza kufanya kompyuta ishindwe kuhifadhi mafaili mapya na kuathiri kasi yake.

Programu au mfumo wa uendeshaji usiosasishwa unaweza kufanya kompyuta kushindwa kuendesha programu za kisasa zinazohitajika kufundishia.

Hitilafu za vifaa kama betri, kifaa cha kuingiza data, au skrini zinaweza kusababisha kompyuta kushindwa kufanya kazi.

10. Bainisha sifa nne za somo la TEHAMA lenye ufanisi.

Somo la TEHAMA lenye ufanisi lina malengo yanayoeleweka na yanayopimika.

Somo lazima liwe na matumizi halisi ya vifaa vya TEHAMA vinavyosaidia mwanafunzi kujifunza kwa vitendo.

Somo linahitaji kuwa na maudhui yanayolingana na uwezo wa wanafunzi ili kuhimiza ushiriki.

Somo linapaswa kutoa fursa za mazoezi na tathmini ili mwanafunzi athibitishe uelewa wake.

11. Eleza faida tano za kutumia mawasiliano ya video katika ujifunzaji wa mbali.

Faida ya kwanza ni kwamba mawasiliano ya video huruhusu mwanafunzi kuona na kusikia mwalimu kwa wakati mmoja, jambo linalofanya somo liwe karibu sawa na darasa la ana kwa ana. Hii husaidia mwanafunzi kuelewa maudhui kwa urahisi kwa sababu anaona vielelezo, alama za uso, na mwalimu anaweza kufundisha kwa kutumia mifano ya moja kwa moja.

Faida ya pili ni kwamba mawasiliano ya video yanamruhusu mwanafunzi kushiriki masomo kutoka sehemu yoyote. Hii inaondoa hitaji la kusafiri na inapunguza gharama zinazoweza kumzuia mwanafunzi kuhudhuria darasa la kawaida. Mwanafunzi anaweza kujifunza akiwa nyumbani, shambani, au mahali popote penye mtandao.

Faida ya tatu ni kwamba mawasiliano ya video huruhusu kusajili vipindi vya masomo. Mwanafunzi anaweza kurudia somo alilokosa au ambalo hakulielewa vizuri. Hii huongeza ufanisi wa kujifunza kwa sababu mwanafunzi haachiwi nyuma kutokana na sababu za kiafya, majukumu ya kifamilia, au changamoto za kiufundi.

Faida ya nne ni kuongeza ushiriki wa wanafunzi kwa sababu video inawawezesha kuuliza maswali moja kwa moja, kuonyesha kazi zao kwa kamera, na kushirikiana katika mijadala. Hii hufanya mwanafunzi ajisikie kuwa sehemu ya darasa hata kama yuko mbali.

Faida ya tano ni kwamba mawasiliano ya video huwezesha kuunganishwa kwa wataalamu kutoka maeneo mbalimbali duniani. Shule inaweza kumwalika mtaalam maalumu kufundisha mada fulani bila kulipia gharama za usafiri. Hii inawapa wanafunzi maarifa mapana zaidi na kuwafanya wapate mtazamo wa kimataifa.

12. Tathmini mambo matano yanayoweza kumsaidia mwalimu kuboresha ufundishaji wa TEHAMA shuleni.

Jambo la kwanza ni kujifunza mara kwa mara kuhusu teknolojia mpya. Mwalimu anahitaji kujua programu mpya, vifaa vipya, na mbinu za ufundishaji zinazotumia TEHAMA ili aweze kuwasaidia wanafunzi kujifunza kwa ufanisi zaidi.

Jambo la pili ni kupanga masomo yanayotumia TEHAMA kwa kuzingatia malengo maalumu. Hii ina maana kwamba mwalimu anatakiwa kuhakikisha kuwa matumizi ya TEHAMA yanachangia moja kwa moja katika kufanikisha malengo ya somo au kukuza ujuzi fulani.

Jambo la tatu ni kujenga mazingira chanya ya kujifunzia TEHAMA. Hii inahusisha kuhakikisha kuwa kompyuta, mtandao, na vifaa vingine vinapatikana na vinafanya kazi ipasavyo. Mwalimu pia anapaswa kuwahimiza wanafunzi kuwa na nidhamu katika matumizi ya teknolojia.

Jambo la nne ni kufanya tathmini ya mara kwa mara kuhusu jinsi wanafunzi wanavyoitikia masomo ya TEHAMA. Mwalimu anahitaji kujua kama wanafunzi wanaelewa, kama wanapata changamoto, na kama wanahitaji mbinu mbadala. Hii inasaidia kuboresha ubora wa ufundishaji.

Jambo la tano ni kushirikiana na walimu wengine ili kubadilishana uzoefu na mbinu bora. Ushirikiano huu unamwezesha mwalimu kupata mawazo mapya juu ya jinsi ya kutumia TEHAMA darasani na kutatua changamoto zinazojitokeza.

13. Fafanua hatua tano za kumsaidia mwanafunzi kujifunza kutumia programu mpya ya Kompyuta.

Hatua ya kwanza ni kumtambulisha mwanafunzi kwenye madhumuni ya programu. Hapa mwalimu anafafanua programu inafanya kazi gani na inamsaidia mwanafunzi vipi kwenye masomo yake au shughuli za kila siku.

Hatua ya pili ni kuonyesha mwanafunzi usanidi wa programu hilo ni jinsi ya kuifungua, kuona menyu kuu, na kutambua sehemu muhimu kama icons, vifungo, na mipangilio ya msingi. Hii humsaidia mwanafunzi kuwa na uelewa wa muundo wa programu kabla ya kuanza kuitumia.

Hatua ya tatu ni kumwonyesha mwanafunzi jinsi ya kufanya kazi rahisi ndani ya programu. Hapa mwalimu anaeleza hatua moja baada ya nyingine kwa vitendo ili mwanafunzi aone, aelewe, na ajaribu.

Hatua ya nne ni kumpa mwanafunzi mazoezi ya kujitegemea. Mwalimu anawapa wanafunzi kazi ndogo ndogo zinazowafanya wafanye majaribio ya programu kwa kutumia maarifa mapya waliyopata. Hii hujenga ujasiri na ujuzi.

Hatua ya tano ni kufanya tathmini ya matumizi ya programu ili kuona maendeleo ya mwanafunzi. Mwalimu anapitia kazi za mwanafunzi, kurekebisha makosa, na kumpa ushauri wa kuboresha matumizi ya programu hiyo.

14. Eleza hoja tano zinazoonyesha umuhimu wa mawasiliano ya kielektroniki katika shughuli za jamii.

Hoja ya kwanza ni kwamba mawasiliano ya kielektroniki hurahisisha ufikishaji wa taarifa kwa kasi kubwa. Hii inahakikisha kuwa jamii inapokea taarifa muhimu kama matangazo, onyo la dharura, na habari za serikali kwa wakati.

Hoja ya pili ni kuongeza ufanisi katika biashara, kwa sababu watu wanaweza kuagiza bidhaa, kulipa bili, na kutuma nyaraka bila kufika ofisini. Hii huboresha uchumi na huduma za biashara.

Hoja ya tatu ni kurahisisha mawasiliano ya kijamii kwa sababu watu wanaweza kuzungumza na ndugu zao walioko mbali kwa simu, ujumbe mfupi, au mitandao ya kijamii. Hii huimarisha uhusiano wa kifamilia na kijamii.

Hoja ya nne ni kusaidia utoaji wa huduma za elimu na afya kupitia mifumo ya mtandaoni. Wananchi wanaweza kupata ushauri wa daktari, kujisomea, au kufanya kozi kwa njia ya mtandao bila kutumia muda mwingi kusafiri.

Hoja ya tano ni kukuza uwazi na uwajibikaji kwa sababu mawasiliano ya kielektroniki hurahisisha upatikanaji wa taarifa za serikali na taasisi mbalimbali. Wananchi wanaweza kufuatilia matendo ya viongozi na kutoa maoni yao.

15. Kwa kutumia hoja tano, eleza athari za utegemezi mkubwa wa TEHAMA kwa wanafunzi.

Hoja ya kwanza ni kupungua kwa uwezo wa kufikiri kwa kina kwa sababu wanafunzi hutegemea sana kutafuta majibu mtandaoni badala ya kutumia akili zao kuchanganua na kutatua matatizo.

Hoja ya pili ni kuongezeka kwa uzembe wa kujifunza kwa sababu wanafunzi wengi hutumia muda mwingi kwenye mitandao ya kijamii badala ya kusoma. Hii hushusha utendaji wao darasani.

Hoja ya tatu ni matatizo ya kiafya kama kuumia macho, uchovu wa mwili, na maumivu ya mgongo kutokana na kutumia muda mrefu kwenye kompyuta au simu bila kupumzika.

Hoja ya nne ni upotevu wa uwezo wa kuwasiliana ana kwa ana. Wanafunzi hutegemea sana ujumbe wa maandishi kiasi kwamba wanashindwa kuzungumza vizuri katika mazingira ya kawaida.

Hoja ya tano ni hatari ya kupata taarifa zisizo sahihi mtandaoni. Wanafunzi wakitegemea TEHAMA bila uangalifu wanaweza kuathiriwa na habari potofu zinazoathiri mawazo na tabia zao.

16. Tathmini mchango wa taarifa za mtandaoni katika maendeleo ya sayansi na teknolojia kwa hoja tano.

Hoja ya kwanza ni kwamba taarifa za mtandaoni zimeongeza kasi ya utafiti kwa sababu watafiti wanaweza kupata makala, ripoti, na data muhimu kwa sekunde chache. Hii imeharakisha maendeleo ya teknolojia mpya.

Hoja ya pili ni kuongeza ushirikiano kati ya wataalamu. Kwa kutumia majukwaa ya mtandaoni, wanasayansi kutoka nchi mbalimbali wanaweza kubadilishana mawazo na kufanya kazi pamoja bila kukutana ana kwa ana.

Hoja ya tatu ni kupatikana kwa mafunzo ya mtandaoni yanayowapa wataalamu ujuzi wa kisasa. Hii imechangia ukuaji wa teknolojia kwa sababu watu wanajifunza mbinu mpya bila kungoja kozi za darasani.

Hoja ya nne ni kuongezeka kwa ufikiaji wa vifaa vya kidigitali vinavyotumiwa katika majaribio na ubunifu. Kupitia taarifa za mtandaoni, watafiti wanaweza kuona mifano, michoro, na mitambo mpya inayosaidia uvumbuzi.

Hoja ya tano ni kurahisisha upashanaji wa matokeo ya utafiti kwa umma. Hii inawafanya watu wengi zaidi kuelewa na kuunga mkono maendeleo ya kisayansi na kiteknolojia.

17. Eleza mambo matano ya kuzingatia wakati wa kutengeneza zana ya kufundishia kwa kutumia vifaa vya kawaida.

Jambo la kwanza ni kuhakikisha zana ni salama kwa matumizi ya wanafunzi. Hakuna vifaa vyenye ncha kali au vinavyoweza kusababisha madhara.

Jambo la pili ni kuzingatia uimara wa zana. Zana lazima iweze kutumika mara kwa mara bila kuvunjika au kuharibika kirahisi.

Jambo la tatu ni kuhakikisha zana inafanana na lengo la somo. Hii ina maana kwamba zana inapaswa kusaidia mwanafunzi kufahamu dhana inayofundishwa bila mkanganyiko.

Jambo la nne ni kutumia vifaa vinavyopatikana kwa urahisi ili kupunguza gharama. Hii inahakikisha kuwa mwalimu anaweza kutengeneza zana nyingi bila kutumia fedha nyingi.

Jambo la tano ni kufanya majaribio ya zana kabla ya kuitumia darasani ili kuhakikisha kuwa inafanya kazi kwa kusudi lililokusudiwa.

18. Kwa kutumia mifano, eleza faida tano za kutunza kumbukumbu katika Kompyuta.

Faida ya kwanza ni urahisi wa kuhifadhi nyaraka nyingi bila kutumia nafasi kubwa, mfano mwanafunzi anaweza kuhifadhi vitabu, mazoezi, na noti kwenye folda moja badala ya kubeba makaratasi mengi.

Faida ya pili ni kupatikana kwa taarifa kwa haraka. Kwa mfano, mwalimu anaweza kutafuta faili la mwanafunzi kwa kutumia sehemu ya kutafuta badala ya kupita mafaili mengi kimwili.

Faida ya tatu ni usalama wa taarifa kupitia nywila. Mwanafunzi anaweza kulinda kazi yake ya utafiti ili isifutwe au kuhaririwa na mtu mwingine.

Faida ya nne ni kurudisha taarifa zilizofutika kwa kutumia mfumo wa kurejesha. Kwa mfano, faili lililofutika kimakosa linaweza kupatikana kwenye Recycle Bin.

Faida ya tano ni kushirikisha taarifa kirahisi. Mwalimu anaweza kutuma hati ya kazi kwa wanafunzi wote kwa kutumia barua pepe bila kuchapisha nakala.